

UDRŽITELNÉ DIVADLO

Metodický list k předmětu Hledání stylu
(jedno z témat, týká se všech ateliérů)

Jména autorů studijní opory:	MgA. Robert Smolík
Název fakulty:	DAMU
Název katedry:	Katedra alternativního a loutkového divadla
Studijní obor:	Alternativní a loutkové divadlo

Studijní opora byla zpracována v rámci projektu “Zajištění kvality studia na AMU a posílení reflexe nejnovějších trendů v umělecké praxi”, reg. č. CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_015/0002404

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

1. Udržitelné divadlo	3
1.1. Ekologické nebo udržitelné?	3
1.2. Divadelní budova jako problém a součást řešení	4
1.3. Co tedy znamená nechat divadlo zkompostovat?	5

1. Udržitelné divadlo

1.1. Ekologické, nebo udržitelné?

Pro samotné téma tohoto materiálu je příznačné, že zatím ani nejsme schopni se shodnout na jednotném názvu pro tento druh divadla. To je pro mě spíše výhodná pozice, protože samotné zvažování toho, co znamená a jaký je rozdíl mezi tím, když mluvíme o ekologickém nebo recyklovaném divadle, nás vede k důslednějšímu přemýšlení. Volím termín **udržitelné divadlo**, který v Čechách zavedla Michaela Rýgrová ve své, v českém kontextu přelomové, práci *Udržitelné divadlo*¹. Důvody, pro které nakonec z nepřeberné nabídky nevyhovujících adjektiv zvolila tento termín jsou výborným úvodem pro začátek diskuse se studenty.

Na cestě k udržitelnému divadlu je nutné změnit zavedený způsob, jak dojít k transformaci: nikoliv divadlo zapálit, ale zkompostovat. Co to ale může znamenat? Kompostování je samozřejmě primárně způsob, jak nakládat s odpadem. V tomto kontextu se často mluví o pěti způsobech práce s odpadem, o takzvaných pěti „R“. Pokusme se je tedy aplikovat na divadlo.

Můžeme je najít v různých podobách (např.: Refuse, Reduce, Reuse, Repurpose, Recycle). Michaela Rýgrová přidává ještě Rethink jako nutný předpoklad.² Tedy:

Rethink, Refuse, Reduce, Reuse. Rot and Recycle

Téma k diskusi: Jak v divadelním kontextu chápat tato slovesa?

Samozřejmě že každé z nich lze chápat na mnoha úrovních, od ryze praktických až po čistě filosofické. Pro pochopení těch základních je ideálním východiskem právě kniha *Udržitelné divadlo*, kde jsou jasně popsány praktické procesy, vedoucí k šetření a udržitelnému provozu divadla. Pro studenty by tento způsob práce měl být už naprostou samozřejmostí. Jako jeden z příkladů takovéto praxe zmiňuje autorka stavbu recyklované divadelní budovy v S2 v nezávislém kulturním centru Stanica Žilina – Záriečie.³ To nás přivádí k dalšímu tématu.

¹ RÝGROVÁ, Michaela: *Udržitelné divadlo*. Pražská scéna, 2014. 139 s.

² Ibid., str. 105.

³ Ibid., str. 92 – 96.

1.2. Divadelní budova jako problém a součást řešení

Pro základní orientaci v tomto tématu je ideální kniha *Recyklované divadlo*⁴, kde autoři podávají kvalitně vybraný přehled různých přístupů k jiné divadelní architektuře. Kromě jasného přehledu různých konceptů se dá na několika příkladech dobře ukázat, že **recyklované nemusí nutně znamenat ekologické**. Dále, že recyklace je dnes již také dobře prodejná značka, jasně zneužívaná reklamou a komercí.⁵

Pro naše téma je naprosto zásadní představit studentům tvorbu **Marka Casagrandeho**, a to ideálně na projektu Ruin Academy⁶. Zde se Casagrande a jeho spolupracovníci dostávají velmi blízko až k taoistickému chápání architektury: „*Ruin Academy je poddajná a slabá, je protikladem síly a tvrdosti. Přes svoji slabost bude čelit industrialismu, modernismu, vědě a společnosti. Naše akademie je skromným útočištěm, zbaveným všech industriálních a akademických nesmyslů.*“⁷

Jak je jeho uvažování blízké inscenování a chápání prostoru v jeho scéničnosti dokazuje například zde: „*Městští kočovníci využívají oficiální město jako jeviště či krajinu k provozování neoficiálních obchodních, volnočasových nebo dokonce náboženských aktivit. Tyto přirozeně a mimo oficiální struktury vznikající, ekologicky laděné činnosti by měly stávající město kompostovat a vytvářet z tohoto kompostu kvalitní organickou půdu, z níž vzejde město třetí generace, organická ruina průmyslového města, organický stroj.*“⁸

K samotnému tématu divadelní architektury je možná odbočka k antropologii domu, respektive k stavění. Je možné studenty upozornit na nesamozřejmost pozice profesionála – v tomto případě architekta. Nebo dokonce na nesamozřejmost přítomnosti člověka při vzniku architektury.⁹

Téma k diskusi: film Architekt Odpadu¹⁰

⁴ POKORNÝ, Vít, POLÁČEK, Vojtěch: *Recyklované divadlo*. Grada, 2015. 368 s.

⁵ POKORNÝ, Vít, POLÁČEK, Vojtěch: *Recyklované divadlo*. op.cit., str. 83.

⁶ Pro více informací: <https://www.casagrandelaboratory.com/portfolio/ruin-academy/>.

⁷ Ibid., str. 67.

⁸ POKORNÝ, Vít, POLÁČEK, Vojtěch: *Recyklované divadlo*. op.cit., str. 65.

⁹ Více se o tomto tématu můžeme dozvědět v následujících publikacích: *Dwellings: The Vernacular House Worldwide, Buildings Without Architects: A Global Guide to Everyday Architecture, Animal Architecture, Built by Animals: The natural history of animal architecture*. Viz bibliografie na konci textu.

¹⁰ HODGE, Oliver: *Architekt Odpadu*. 2009. Snímek dostupný z <https://www.youtube.com/watch?v=zckTWWXq-dUY>, 27. 11. 2019.

Dovedeme si nyní představit, co našich pět „R“ znamená v architektuře, ale co divadlo?

1.3. Co tedy znamená nechat divadlo zkompostovat?

V první řadě je potřeba si uvědomit rozdíl mezi hnitím a kompostováním. Zatímco při hnití dochází k rozkladu biologického materiálu bez přítomnosti vzdušného kyslíku a vede, jak pěkně uvádí Wikipedie, ke vzniku zapáchajících produktů¹¹, při kompostování se na rozkladu podílí živé organismy, které se živí organickými zbytky (houby, řasy, kvasinky, bakterie, roztoči etc.) a výsledkem je kyprá, vonící půda.

Jde tedy o jasnou radu – zapojit do procesu transformace i onen jiný, nelidský svět. A to jak filosoficky, tak hlavně prakticky.

Ten je potřeba nejprve znovu objevit, potkat se s ním ve smyslu, jak o setkání hovoří David Fleming v publikaci *Lean Logic*¹². Vlastně celý Flemingův koncept *Lean logic* je pro nás zásadní. Pokud ho převedu do divadla, znamená: Vnímat divadlo jako svátek, jako součást společenství směřujícího ke štěstí, působit přísně lokálně. Nebát se skromnosti.

Inspirací k tomuto tématu může být například divadelní skupina z Chicaga Goat Island¹³.

K tématu reciprocity, sdílení světa a chápání nelidského světa se vztahuje také publikace *Procitnutí země*.¹⁴

Téma k diskusi: Může divadlo léčit? A co to vlastně léčení je?

Příklad až dojemný je film o gerilovém zahradníkovi z Los Angeles: *The Gangsta Gardener*¹⁵. Zde se dostáváme k zásadnímu zjištění, že **udržitelné** je bezpodmínečně **spojené se sociálním**. Že nelze odtrhovat způsob práce od směru práce. Že pokud chceme změnit něco, musíme nejprve změnit vše. Jak?

¹¹ Dostupné z <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hnit%C3%AD>, 27. 11. 2019.

¹² FLEMING, David, *Lean Logic*, The Estate of David Fleming, 2016, str. 128. A také ve videu, dostupném z youtube.com/watch?v=Q3hQrac_oFM, 27.11.2019.

¹³ Například v následujících publikacích: GOULISH, Mathew: *39 Microlectures in Proximity of Performance* a BOTTOMS Steven, GOULISH, Mathew: *Small Acts of Repair*.

¹⁴ ABRAM, David: *Procitnutí do živé země*. OPS, 2009. 169 s.

¹⁵ FINLEY, Ron: *The Gangsta Gardener for the Urban Community*, dostupný z: <http://ronfinley.com/>, 26. 11. 2019.

Další podněty k diskusi

- 1) kniha Degrowth: A Vocabulary for a New Era.¹⁶
- 2) reflexe Co znamená nerůst? Pohodu pro všechny v časopise A2.¹⁷
- 3) publikace Cry of the Earth, Cry of the Poor.¹⁸
- 4) Spisy sv. Františka a sv. Kláry¹⁹
- 5) Kniha mlčení. Texty staré Číny²⁰

Zdá se mi, že pokud chceme skutečně do důsledků nastoupit na cestu k udržitelnému divadlu, znamená to přehodnotit „smlouvu“, kterou divadlo a systém společně podepsaly, a v jejíchž mantinelech se vzorně pohybujeme my všichni od muzikálu k alternativě. To, že největší překážkou bude naše vlastní lenost a naše vlastní ego, je naprosto zřejmé.

Ale jen třídit odpad nestačí.

Doporučená literatura a zdroje

ABRAM, David: *Procitnutí do živé země*. OPS, 2009. 169 s. ISBN: 978-80-903773-9-4

ALLEN, Will, BALMORI, Diana, CREAMY Rosalind, HAEG Fritz: *Edible Estates: Attack on the Front Lawn*. Metropolis Books, 2010. 176 str. ISBN: 978-1935202127

ARNDT, Ingo: *Animal Architecture*. Harry N. Abrams, 2014. 160 s. ISBN: 978-141971165-7

BOTTOMS Steven, GOULISH, Mathew: *Small Acts of Repair*. Routledge, 2007. 264 s. ISBN: 978-0415365154

ASSISI, František a Klára: *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Ottobre 12, 2001. 216 str. ISBN: 80-86528-02-2

BOFF, Leonardo: *Cry of the Earth, Cry of the Poor* (Ecology & Justice Series). Orbis Books, 1997. 272 str. ISBN: 978-1570751363

¹⁶ D'ALISA, Giacomo, DEMARIA, Federico, KALUS, Giorgos: *Degrowth: A Vocabulary for a New Era*. Taylor & Francis Ltd, 2014. 220 s.

¹⁷ TKADLEČEK, Áron: *Co znamená nerůst? Pohodu pro všechny*. Dostupné z <https://a2larm.cz/2019/11/co-nam-prinese-nerust-pohodu-pro-vsechny/>, 26.11. 2019.

¹⁸ BOFF, Leonardo: *Cry of the Earth, Cry of the Poor* (Ecology & Justice Series). Orbis Books, 1997. 272 str. ISBN: 978-1570751363

¹⁹ ASSISI, František a Klára: *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Ottobre 12, 2001. 216 str. ISBN: 80-86528-02-2

²⁰ KRÁL Oldřich: *Kniha mlčení. Texty staré Číny*. Praha: Mladá fronta, 1994. 237 str. ISBN: 97880874305-1-4

- DAY, Christopher: *Duch a místo*. Era – vydavatelství, 2004. 276 str. ISBN: 80-86517-95-0
- D'ALISA, Giacomo, DEMARIA, Federico, KALUS, Giorgos: *Degrowth: A Vocabulary for a New Era*. Taylor & Francis Ltd, 2014. 220 s. ISBN: 978-11-380007-7-3
- GOULISH, Mathew: *39 Microlectures in Proximity of Performance*. Routledge, 2000. 224 s. ISBN: 978-0415213936
- HAEG, Fritz: *Animal Estates*. Publikováno online v roce 2008. Dostupné z www.fritzhaeg.com/webpdf/ae_fg_o6.pdf a www.fritzhaeg.com/webpdf/AE_FG_5.pdf, 2.1.2020.
- HANSEL, Mike: *Built by Animals: The natural history of animal architecture*. Oxford University Press, 2009. ISBN: 978-0199205578
- FINLEY, Ron: *The Gangsta Gardener*. Dostupný z <http://ronfinley.com/>, 26. 11. 2019.
- FLEMING, David, *Lean Logic*. The Estate of David Fleming, 2016. 656 s. ISBN: 978-16-035-8648-1
- KRÁL Oldřich: *Kniha mlčení. Texty staré Číny*. Praha: Mladá fronta, 1994. 237 s. ISBN: 978-80-874305-1-4
- OLIVER, Paul: *Dwellings: The Vernacular House Worldwide*. Phaidon Press, 2003. 288 s. ISBN: 978-071484202-8
- MAY, John: *Buldings Without Architects: A Global Guide to Everyday Architecture*. Rizzoli International Publications, 2010. 192 str. ISBN: 978-084783361-0
- MCDONOUGH, William, BRAUNGART Michael: *Cradle to Cradle: Remaking the Way We Make Things*. North Point Press, 2002. 193 str. ISBN: 978-0865475878
- POKORNÝ, Vít, POLÁČEK, Vojtěch: *Recyklované divadlo*. Grada, 2015. 368 s. ISBN: 978-80-247-5751-3
- RUIN ACADEMY. Dostupné z <https://www.casagrandelaboratory.com/portfolio/ruin-academy/>, 26.11.2019.

RÝGROVÁ, Michaela: *Udržitelné divadlo. Pražská scéna*, 2014. 139 s. ISBN: 978-80-86102-90-00

TKADLEČEK, Áron: *Co znamená nerůst? Pohodu pro všechny*. Dostupné z <https://a2larm.cz/2019/11/co-nam-prinese-nerust-pohodu-pro-vsechny/>, 26.11. 2019.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Oponenti: MgA. Michaela Rýgrová

Datum poslední aktualizace: 2. 1. 2020

Dostupné pod licencí [Creative Commons BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

© Akademie múzických umění v Praze, Malostranské náměstí 259/12, 118 00 Praha 1, IČ
61384984

